

I. В. Макуха
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник: канд. філол. наук,
доцент Л. Г. Котнюк

Засоби вираження експресивної спонукальності

В сучасній англійській мові часто вживаються і тому викликають підвищений інтерес у лінгвістів експресивні конструкції. Експресивність як мовна категорія охоплює всі сфери мови, і арсенал мовних засобів її вираження практично необмежений.

Експресивність – це сукупність семантико-стилістичних ознак одиниці мови, які забезпечують її здатність виступати в комунікативному акті як засіб суб'єктивного вираження ставлення мовця до змісту або адресата мови. Експресивність властива різним мовним рівням. Експресивні фонетичні засоби можуть бути представлені невластивими для даної мови змінами звуків, акцентними та інтонаційними засобами. Морфологічні засоби експресивності – це зазвичай словоскладання і афіксація. Експресивні лексичні засоби представлені словами, які мають окрім основного значення оцінюючий компонент, сюди також належать вигуки та підсилюючі частки. Синтаксичні засоби вираження експресивності включають зміну порядку слів, еліптичні конструкції та повтори. Таким чином, будь-яка одиниця мови може виступати в якості носія експресії [6: 591].

Основною характеристикою експресивності, як зазначав Шарль Балі, є потенційна можливість мови трансформувати факти, ідеї, висловлювати їх в збільшеному чи зменшеному масштабі. Відомий лінгвіст ототожнював експресивність з інтенсивністю, і під останньою визначав сукупність всіх відмінностей, що зводяться до категорії кількості, величини, цінності, сили і т.п. [1: 202].

Серед спонукальних конструкцій є такі, що передають спонукування в формі підсилення або в формі пом'якшення.

З метою пом'якшення наказів чи прохань в сучасній англійській мові з імперативом вживається такий лексичний засіб вираження експресивності як *please*:

Please, say "yes" [5: 105].

Please може стояти на початку речення, в середині або в кінці [3: 308]. Але найчастіше воно вживається на початку та в середині речення, поєднуючись з дієсловами:

- говоріння: *Please, talk to me* [5: 141];
- стану: *Oh, Hibou, please don't look so stricken* [5: 148].

Іншим засобом пом'якшення спонукальності в англійській мові є розділові запитання типу *will you, won't you, can you, can't you, could you* та *would you*. [7: 186; 10: 255; 3: 308].

Розділові запитання вживаються з метою пом'якшення наказів і перетворення їх на прохання [3: 308]. Вони можуть стояти або в кінці речення, відокремлюючись від нього комою, або в середині, відокремлюючись з обох боків комами, і вживаються з дієсловами:

- говоріння:
Clive dear, explain it to your father, will you? [5: 42],
Ask Clive, will you, dear? [5: 58];
- стану:
Now, be a bit more pleasant, will you? [5: 94];
- що позначають дії людей:
Just bring back the usual papers, will you? [5: 116].

Поряд з пом'якшенням імперативу є різні структури, що підсилюють спонукування. З цією метою в англійській мові можуть вживатися лексичні засоби збільшення прийнятої норми. Зазначені лексичні одиниці визначаються деякими лінгвістами як підсилювачі (*amplifiers*) [9: 214-115]. Лише частка *just*, що належить до зазначеної групи інтенсифікаторів, вживається в спонукальних конструкціях. В реченні *just* стоїть перед імперативом, який вона підсилює, і вживається з дієсловами:

- розумової діяльності:
Before you start sneering again, my boy, just remember one thing – you've always had enough to eat [5: 68];
- руху: *Just get the hell away from here* [5: 122];
- фазовими дієсловами: *Don't start – just don't start* [5: 132].

Цікавими є приклади, коли *just* поєднується з дієсловами різних груп: *Just wait and see, I'll be the most erudine girl for my age in London* [5: 61].

Тут *just* передує дієслову, що позначає дію людини (*wait*) та дієслову сприйняття (*see*).

На синтаксичному мовному рівні засобом вираження інтенсивності дії часто виступає дієслово *do* [2: 147]. В сучасній англійській мові воно вживається з імперативом як емпатичний засіб з метою підкреслити, посилити інтенсивність висловлювання, надаючи йому експресивного характеру. Емпатичне *do* не має заперечної форми і в реченні стоїть перед імперативом [7: 185; 10: 190, 254]. Воно може вживатися з різними дієсловами, зокрема :

- які асоціюються з рухом: *Do sit down, my dear* [5: 98],
- стану: *Now, do be sensible* [5: 115].

В вище наведених прикладах емпатичне дієслово *do* підсилює прохання та наказ.

Отже, в сучасній англійській мові з метою пом'якшення чи підсилення спонукальності можуть вживатися різні експресивні засоби лексичного та синтаксичного мовних рівнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Балли Шарль. Французская стилистика / Шарль Балли. – М.: Иностранная литература, 1961. – 394 с.
2. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К.: «Высшая школа», 1984. – 247 с.
3. Грамматика английского языка: Морфология. Синтаксис: Учебное пособие для студентов педагогических институтов и университетов / Н. А. Кобрин, Е. Л. Корнеева, М. И. Оссовская, К. А. Гузеева. – СПб.: Лениздат; Издательство «Союз», 2001. – 496 с.
4. Иванова И. П. Теоретическая грамматика современного английского языка / И. П. Иванова, В. В. Бурлакова, Г. Г. Почепцов. – М.: Высшая школа, 1981. – 285 с.
5. Фридштейн Ю. Г. Современный английский театр. Сборник / Ю. Г. Фридштейн. – На англ. яз. – М.: Радуга, 1984. – 480 с.
6. Большой энциклопедический словарь. Языкознание / гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 2000. – 688 с.
7. Alexander L. G. Longman English Grammar / Alexander L. G. – London and New York: Longman, 1988. – 375 p.
8. Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / A. S. Hornby. – Oxford: Oxford University Press, 2005. – 1796 p.

9. Quirk Randolph. A University Grammar of English / Randolph Quirk, Sidney Greenbaum. – Longman, 1973. – 465p.

10. Swan Michael. Practical English usage. Second edition. International Student's Edition / Michael Swan. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 654 p.